

in Allwood (Ed.) *Attityder och värderingar in kulturmöten*, Papers in Anthropological Linguistics 19 and KIM 6, University of Göteborg, Dept of Linguistics.

VÄRDERINGAR, ATTITYDER OCH TVÄRKULTURELL KOMMUNIKATION

Jens Allwood, Göran Franker, Dora Kós-Dienes

1. Syfte

Varför skall man studera värderingar och attityder i samband med tvärkulturell kommunikation? Det skäl man vanligen brukar framföra för att studera attityder och värderingar är att de på olika sätt påverkar vad vi gör och att denna påverkan är särskilt viktig i kommunikation mellan människor med olika kulturell bakgrund. I den här uppsatsen vill vi diskutera detta antagande, särskilt i förhållande till användningen av enkät som metod för att undersöka attityder.

2. Värderingar, attityder och kommunikation

2.1 Den traditionella bilden

All kommunikation karakteriseras dels av sändande d v s planering och produktion av information och dels av mottagande d v s perception och förståelse av information. Båda dessa aspekter kan influeras av attityder och värderingar. varför, vad, hur, när, till vem jag säger något bestäms bl a av mina attityder och värderingar. Om någon hämtar kaffe till mig, kanske jag erbjuder mig att betala för att jag inte vill stå i tacksamhetsskuld eller för att jag vill undvika att ligga andra till last.

På liknande sätt brukar man tänka sig att min perception, förståelse och reaktion på vad andra säger beror av mina värderingar och attityder till det som sägs, den som talar, hur det sägs etc. Beroende på mina värderingar kan jag alltså tolka den andres tack när

Jag hämtat och köpt kaffe till honom som ett tecken på att han värderar min generositet eller alternativt som ett tecken på att han är en snyltare. Om vi utvidgar det sagda ett steg inser vi att även vår syn på hur andra tolkar vårt eget beteende påverkas. När X hämtar kaffe till mig kan jag välja att enbart säga tack om jag tror att vi båda tolkar varandras beteende utifrån en gästfrihets- och generositetsnorm. Jag kan också välja att erbjuda mig att betala om jag tror att vi utgår eller borde utgå från en norm om att inte ligga andra till last.

Värderingar och attityder kan alltså sägas påverka både planering ~ produktion och perception - förståelse i kommunikation. Hur skall man nu föreställa sig värderingar och attityder för att de skall kunna få denna roll? Ett relativt traditionellt sätt är följande:

Först klassificerar vi värderingar som en sorts attityder, d v s en värdering är att tycka att en viss företeelse är bra eller dålig, t ex kan jag tycka att det är bra att arbeta hårt, bra att lyda lagar och förordningar eller bra att vara gästfri. Ofta är värderingen något mer specifik så att den gäller en viss aspekt av en företeelse. Jag kan t ex tycka att det är bra att bjuda folk på småsaker men att de skall betala själva när det gäller större saker.

Nästa steg i traditionell teoribildning är att göra en analys av attityder där dessa ses som komplexa enheter uppbyggda av kognitiva, emotiva och konativa komponenter. De kognitiva komponenterna ger attityden ett sakligt informationsinnehåll, de emotiva kopplar attityder till individens känslor och de konativa komponenterna kopplar samman attityder och handlingsdispositioner. Attityder blir på detta sätt en sorts enheter som antas ha en viktig roll som styrfaktorer för vårt sätt att tänka och bete oss. Att känna till någons attityder blir att känna till hur de tänker, känner och tenderar att handla.

Vi borde därför, om vi kan konstatera skillnader i attityder mellan olika grupper av människor (t ex kulturellt skilda ått), ha ett sätt att förklara och kanske t o m förutsäga de förståelsesvårigheter, missförstånd och intressekonflikter som i kommunikation kan uppkomma mellan grupperna.

En ytterligare slutsats av det sagda blir att *attityd* blir ett centralt begrepp, med stort förklaringsvärde både i samhällsvetenskap och humaniora och att vi av både teoretiska och inte minst praktiska, administrativa skäl bör försöka kartlägga attityder så väl som möjligt.

2.2 Några komplicerande faktorer

Tyvärr finns emellertid en del faktorer som gör att attitydbegreppet inte är så lätthanterligt som förklaringsinstrument som man kanske skulle ha önskat sig. Nedan skall vi nu diskutera några av dessa problem under följande rubriker.

1. Avgränsning
2. Mångdimensionalitet
3. Stabilitet och utsträckning i tid och rum

2.3 Avgränsning

Ett problem med att få ett riktigt klart grepp om vad attityder är; är att det finns flera termer som i innebörd ligger nära termen attityd och som har ett förklaringsvärde som liknar d i ovan förknippat med begreppet *attityd* men som inte på något enkelt sätt kan särskiljas if-rån en attityd. Sådana termer är t ex *uppfattning, tro, intresse, tyckande, hopp, åsikt, mentalitet, ideologi, förhållningssätt* och *norm*.

Om man vill göra ett försök till en avgränsning skulle man kunna säga att attityder har en något lägre komplexitet än mentaliteter och ideologier och att de brukar tillskrivas enskilda subjekt till skillnad från normer som brukar tillskrivas grupper och kollektiv. De Övriga termerna kan sägas stå för olika sorters attityder med olika mycket inslag av kognitiva,

emotiva och konativa faktorer. *Tro* och *vetande* brukar t ex sägas vara kognitiva, epistemiska attityder medan *gillande* brukar sägas vara en emotiv attityd.

Att mera precist av begränsa vad en attityd är, har emellertid visat sig svårt

2.4 Mångdimensionalitet

Svårigheterna med att begränsa attitydbegreppet är delvis relaterade till detta begrepps mångdimensionalitet. Vi har redan sett hur man traditionellt ansett att en attityd är ett komplex av kognitiva, emotiva och konativa dimensioner. Därutöver skulle man även kunna fundera över hur stor variation inom ramen för attitydbegreppet man vill tillåta beträffande komplexitet, generalitet och medvetenhet.

Hur komplex får en attityd vara innan den övergår till att vara en ideologi eller mentalitet? Frågan kan ställas både på individ- och gruppnivå. De attityder man omfattar kan ha olika grad av generalitet. En ganska specifik attityd är att man alltid bör visa tacksamhet för inbjudan till måltid genom att yttra orden tack för maten. En mera generell attityd skulle vara att för alltid bör visa tacksamhet då man åtnjutit någon favör.

Attityderna kan ha olika grad av medvetenhet. En del attityder har tränats in från tidig ålder och fått en hög grad av automatik förenad med låg medvetenhet. Hit hör för många människor grundläggande emotionella psykologiska attityder av typ tillit eller misstänksamhet mot andra människor men också mer beteendemässiga reflexer såsom hälsningsbeteende etc. Andra attityder med högre grad av medvetenhet är ofta förenade med tillägnande senare i livet och högre grad av kognitiv bearbetning. Hit kan t ex höra de attityder man tillägnat sig i möte med människor som har andra attityder än ens egna, speciellt om attitydskillnaderna är förenade med kulturskillnader.

2.5 Attityders stabilitet och utsträckning i tid och rum

En annan källa till variation beträffande attityder är deras utsträckning i tid och rum. Omfattas en attityd av en hel grupp människor eller enbart av enstaka individer? Omfattas attityden i stort sett oberoende av situation eller är den beroende av situation? Utgör attityden ett grundläggande förhållningssätt till verkligheten som har varaktighet och återkommer under olika historiska perioder eller är den en mera efemär och kortlivad företeelse?

Ovanstående frågor och andra liknande frågor kan alla kopplas till frågan om attityders stabilitet.

Hur stabila är egentligen attityder? Många olika omständigheter spelar in. Det kan t ex bero på vad attityden riktas mot. Det är skillnad på att ogilla köttbullar, Ezra Pound och frimurare. Men det kan också bero på de omständigheter man befinner sig i. Jag kanske ogillar köttbullar i jämförelse med de andra 50 läckerheterna på smörgåsbordet, men älskar dem när jag inte fått något att äta på lång tid och bjuds på köttbullar. På samma sätt kan jag

tänkas under vissa omständigheter, i förhållande till vissa verksamheter, ogilla frimuraren men under andra omständigheter komma bra överens med dem eller rent av gilla dem.

Grunden för stabilitetsproblemet ligger i själva verket troligen i analysen av begreppet "attityd". En attityd sägs ju, som vi sett ovan, enligt klassisk samhällsvetenskaplig teori vara en relation mellan en individ och någon företeelse, där relationen sägs vara en "hållning" som kan analyseras i en kognitiv, en emotiv och en konativ (vilje- och handlingsinriktad) komponent. Attityder tänks som vi sett vara den förmedlande länken mellan en individs föreställningar, känslor och handlingar. (Se t ex Katz & Scotland, 1959).

En grundläggande fråga är emellertid om attityder i denna mening finns. I hur hög utsträckning går våra föreställningar, känslor och dispositioner till handling verkligen att länka samman? Har inte de flesta människors föreställningar som inte är förankrade i känslor och vilja till handling? Har de inte känslor som de inte kan berättiga sakligt och handlar de inte ibland på sätt som inte kan förutsägas utifrån deras egna föreställningar?

Dessa frågor och andra liknande leder till följdfrågor av följande typ: Hur påverkar föreställningar, känslor och vilja till handling varandra inbördes? Vilka utanför individen liggande faktorer påverkar i sista hand hur en person faktiskt kommer att bete sig?

En del problem återstår därför att lösa innan det blir klart exakt hur attitydbegreppet skall komma till användning i besvarandet av frågor som de som ovan nämnts. Vi vet alltså egentligen inte hur meningsfullt det är att fråga efter en viss persons attityd till t ex riskfrågor. Den attityd personen kan tänkas ge uttryck för kan variera beroende på vem som frågar, vad risken gäller, i vilken situation frågan ställs etc. och vi kan inte utan vidare förutsäga att en av dessa uttryckta attityder är den grundläggande och riktiga eller att det alltid finns någonting sådant som en grundläggande attityd.

Attityder är, i den mån de meningsfullt kan sägas finnas, relationer. De är emellertid inte enbart relationer mellan en individ och en viss företeelse. I relationen ingår alltid förutom individen och företeelsen olika faktorer i individens situation, såsom typ av verksamhet, individens behov och målsättningar, resurser och medel etc. En "realistisk" analys av attityder blir må o komplex.

Om denna analys av individuella attityder dessutom skall ges en samhällelig förankring måste den relateras till faktorer i den naturliga och samhälleliga miljön såsom: klimat, naturresurser, näringsgrenar, verksamheter, teknologi, social struktur och ideologier. Särskild uppmärksamhet bör kanske härvid ägnas åt ideologier i vid bemärkelse inkluderande religiösa föreställningar. Vad i svenska attityder och värderingar kan relateras till soldyrkan (bronsåldern), asatro, katolicism, Lutheranism, liberalism och socialism?

3. Några svårigheter i tolkningen av resultat från en pilotenkät

3.1 Inledning

Som framgått av ovanstående inledning tycks attityder spela en viktig roll i relationer mellan människor, inte minst då dessa människor har olika kulturell bakgrund. Vi har emellertid också sett att attitydbegreppet på flera sätt är begreppsligt svårhanterligt. Låt oss emellertid temporärt bortse från dessa svårigheter och diskutera frågan om hur attityder skall undersökas.

Ett klassiskt samhällsvetenskapligt sätt att studera attityder är att använda sig av en enkät. Nedan diskuterar vi nu några svårigheter med denna undersökningsform i anslutning till några av resultaten från en mindre pilotundersökning av attityder hos människor med olika kulturella bakgrunder.

3.2 Enkäten som form

En första svårighet med enkätundersökningar är att de använder sig av enkäter. Vad denna självklarhet syftar på är de problem som finns förknippade med enkäten som skriftlig form. Det är alltför lätt att generalisera vissa svenskers uppövade flinkhet i att hantera enkäter till andra grupper. Folk- och bostadsräkning, marknadsundersökningar, flervälsfrågor i skolan, undersökningar i massmedia, allt skapar en vana vid enkäter, enkätens idé, och inte minst hur man fyller i den. Enkäten kan inte leva utan samhället omkring. Den förutsätter en speciell "enkätkunskap" hos den population den är avsedd att undersöka.

Om man använder enkätformen för undersökningar måste man därför ta hänsyn till utbildningen hos dem man avser att undersöka. I interkulturella sammanhang blir detta ett uttalat problem eftersom sk "grundläggande utbildning" är ett i-landsfenomen. Globalt sett har de flesta en utbildning på mindre än sex år, och innehållet i utbildningen skiftar. Det som för en svensk framstår som "allmänbildning" kan innebära stora svårigheter för någon från en annan utbildningstradition och vice versa. För att kunna fylla i en enkät - konstruerad efter "svenska" normer - krävs åtminstone en utbildning motsvarande fem, sex år ("västerländsk") skola. Naturligtvis kan man i varje stad i hela världen finna människor som har den kunskapen, men undersökningen kommer då att bli mindre omfattande. Har man ambitionen att uttala sig om attityder som ska gälla för hela populationer kan man inte begränsa sig till att undersöka den urbana eliten.

3.3 Enkätsvarens trovärdighet

För att enkät svar ska ha något värde måste de vara någorlunda uppriktiga. Problematiken kring detta är ganska väl utredd när det gäller t ex attitydundersökningar av svenskar, men det är långtifrån säkert att dessa erfarenheter kan generaliseras globalt. Låt säga att vi är intresserade av att undersöka attityden till statens maktutövning över medborgarna. Vår hypotes är att finna en kulturell skillnad, så att i kultur A har man förtroende för staten,

dess tjänstemän och åtgärder, medan man i kultur B är mer reserverade. Problemet blir då att svarens sanningshalt i sig blir svaret på frågan. Den som är positiv till staten svarar trovärdigt på enkäten - som ju antagligen uppfattas som en manifestation av staten - medan den negativt inställda kan förväntas ge mer eller mindre osanna svar.

I något sammanhang ställdes en svensk tjänsteman inför uppgiften att hjälpa personer ur en viss etnisk grupp med att fylla i folk- och bostadsräkningsblanketten. Tjänstemannen kände till personernas familjeförhållanden ganska väl, och började fylla i uppgifter om antal barn, vem som bor ihop med vem etc. Han möttes omedelbart av högljudda protester. Alla ville ändra sina uppgifter. Den som hade två barn ville skriva fyra och den som hade fyra ville inte kännas vid något o s v. När tjänstemannen påpekade att blanketten måste fyllas i sanningsenligt, möttes han av en viss munterhet. "Naturligtvis, men så dumma är vi faktiskt inte".

I detta fall var misstron till staten och vad staten kunde använda uppgifterna till så stor att det avkrävda sanningsintyget tolkades som ett billigt bondfångarknep. Man kunde helt enkelt inte se någon poäng i att vara sanningsenlig. Däremot misstänkte de undersökta personerna att sanningsenliga uppgifter förr eller senare skulle kunna vändas mot dem. För att ge helt korrekta uppgifter i en enkät, måste man ha förtroende för enkätmakarna, och helt säkert är det förtroendet kulturellt betingat. "Att kunna lita på myndigheterna" är förbehållet en exklusiv minoritet av mänskligheten.

Varje enkätundersökning - i likhet med intervjuer - måste räkna med avvikelser mellan informanternas svar och deras aktuella beteende. På frågan "Vad gör du i situation X?" får man oftast ett svar som beskriver vad informanten tror han gör eller skulle göra i en sådan situation. Svaret återspeglar då informantens uppfattning om vad som är rätt beteende. Man kan däremot inte förutsätta att han/hon i sin faktiska handling alltid håller sig till sina egna regler. Ändå är enkätsvaren inte ointressanta, eftersom de beskriver informantens åsikter, som med stor sannolikhet utgör grunden för hans/hennes värderingar. Ofta har man ju ganska klara regler om hur man bör handla, även om man inte alltid lyckas att bete sig enligt dessa principer.

3.4 Fixpunktssproblemet - vad ska man relatera

Ett sätt att undersöka attityder tvärkulturellt är att försöka finna en uppsättning fenomen som intar en central plats i människans liv och kan antas bilda en möjlig utgångspunkt för jämförelser av attityder i olika kulturer. En lista på fenomen av denna typ skulle kunna inkludera: Familj, släkt, barnuppfostran, andra könet, vänner, umgänge, kläder, mat, egendom, arbete, pengar, auktoriteter (t ex staten eller lärare), livsmål, karriär, musik, konst, litteratur, uppfattningar av tid och rum, metafysik. Problemet är emellertid att en lista av denna typ är en otillräcklig utgångspunkt. Den lämnar för stora möjligheter till olika tolkningar. Ett sätt att belysa den svårighet det gäller kan vara att jämföra med problemet att etablera fixpunkter i kartering.

Vid all kartering måste man utgå från en fixpunkt till vilken övriga mätvärden kan relateras. Överförd till tvärkulturella resonemang skapar denna lantmäterierfarenhet stora problem.

Hur definierar man fixpunkter som jämförelser kan relateras till? Ett exempel: Låt säga att vi har en hypotes att man i gruppen A alltid och i alla lägen har skyldighet att ställa upp för sina släktingar. I gruppen B saknas en sådan skyldighet, eller är i alla fall mindre uttalad. Man bestämmer sig för att testa hypotesen i en enkät och formulerar frågan: "Ska man försvara en släkting, som *någon* kritiserar, även om man tycker att kritiken är befogad?" Den svarande får kryssa för "ja" eller "nej".

Problemet med frågan är att den förutsätter att gränsen mellan när en släkting har rätt respektive fel ligger fast, och att möjligheterna att kritisera en släkting är ungefär lika. Enligt hypotesen tycker grupp B att man ska kritisera släktingen, men samma åsikt uttrycks av grupp A. I princip tycker även personerna i grupp A att man ska opartiskt kritisera den som har gjort fel, även om han råkar vara en familjemedlem. Men i praktiken skulle de inte bedöma en konflikt så som att släktingen hade fel.

Låt oss då vända på problemet. I stället för att fråga om hur kritisk man kan vara mot släktingen frågar vi hur hjälpsam man måste vara. Frågan blir: "Vilka släktingar tycker du att man måste hjälpa med arbete, pengar eller olika tjänster om de behöver hjälp?" Informanterna svarar genom att lista aktuella släktingar.

Fixpunkten för frågan att "hjälpa släktingar" är en fråga om moral - inte juridik. Tolkas frågan juridiskt blir den en "faktafråga" och svaren hamnar långt från attityder. Efter svenska förhållanden är en juridisk tolkning orimlig. Släktingar begår (i de flesta fall) inget brott om de inte hjälper sina närstående. Samhället träder in och ger bistånd. Dessvärre är välfärdsprogrammet inte universellt, och vissa kulturer är rimligen präglade av att hjälp till vissa släktingar snarast är en juridisk skyldighet. Svaren på frågan kan spegla detta på så sätt att grupp B ("icke släktkär") verkar vara mycket hjälpsam mot släkten eftersom frågan tolkats moraliskt. Grupp A ("släktkär") har tolkat frågan juridiskt och uppger att de bara skulle hjälpa ett fåtal nära anförvanter.

Efter dessa motgångar övergår vi till ett annat ämnesområde: könsroller. vår hypotes är att i kultur A är det viktigt att visa sig "manlig"(gäller endast män), medan det kravet är väsentligt nedtonat i kultur B. Frågan blir: "Är det manligt att visa att man mår dåligt?" Informanterna kryssar för "ja" eller "nej".

Den övervägande delen av informanterna svarar "ja", vilket inte längre förvånar oss, eftersom vi ser att frågan saknar fixpunkt. Naturligtvis ska män visa om de mår dåligt. Det är bara det att männen i kultur A nästan aldrig gör det!

Ny fråga: "Är det sant att kvinnor i allmänhet klagat mer än män när de talar om sina sjukdomar". Svartalternativen är "ja" och "nej". Nästan alla informanter svarar "nej". Enligt vår hypotes borde informanterna i den "manliga" kulturen A kontrasterat könen mot varandra. Jämförelsen mellan män och kvinnor utgör frågans fixpunkt.

För jämförelser gäller att det som jämförs ska vara jämförbart. I Sverige kan man kanske jämföra kvinnor och män på detta sätt, men frågan är om detta är universellt möjligt. För en svensk är kanske "mängden klagande" könen emellan lika, men för någon från en annan

kultur kan jämförelsen gälla den "förväntade mängden klagande" könen emellan. Alltså kvinnor klagar inte mer än vad de förväntas göra, jämfört med hur mycket män förväntas klaga. Det finns, med andra ord, ingen underförstådd överenskommelse om att könets "klagomängd" är lika! Fixpunkten blir därför oduglig eftersom just en sådan överenskommelse kan misstänkas vara en viktig del av kulturskillnaden.

Manlighet och kvinnlighet manifesteras bl a genom arbetsfördelning. Kanske är det möjligt att komma åt kulturskillnader den vägen? vi jämför den "icke manliga" svenska kulturen med en kultur B som vi misstänker "håller på könsrollerna". Frågan blir: "I den svenska skolan får pojkar lära sig laga mat och flickor får lära sig snickra. Vad anser du om det?" Informanterna kan svara "det är bra" och "det är onödigt".

Nästan alla svarar "det är bra". Och varför inte? För att frågan ska bli något annat än en fråga om huruvida det är bra att såväl pojkar som flickor lär sig en del praktiska moment under sin utbildning (som avbrott i de teoretiska studierna), fordras att man ser de könspolitiska motiven bakom läroplanen. men de givna svaren utgör inte som de står någon användbar fixpunkt. Man kan helt säkert låta sina tolvåriga döttrar snickra utan att befara att det kan påverka deras traditionella roller som hustrur och mödrar. På samma sätt finns det ingen självklar koppling mellan gossars matlagning och deras framtida roller som män. Frågan särskiljer bara de människor som delar ett kulturellt (svenskt) antagande. För andra människor behöver inte frågan handla om mer än den ämnesmässiga fördelningen mellan olika skolämnen. som dessa exempel visar, är kanske den svåraste uppgiften för dem som konstruerar tvärkulturella enkäter att hitta en kulturberoende "fixpunkt" som svaren ska relateras till- Bristen på gemensamma utgångspunkter har sin parallell i kulturmöten i verkligheten. Två personer med olika kulturbakgrund ger ofta ganska liknande kommentarer om någon händelse. De är till synes eniga. Men vad dom egentligen menar med sina - kanske ordagrant lika - uttalanden, bestäms till stor del av skillnaderna i deras "attityder" och uppfattning om världen.

4. Slutord

Enkätmetodens nackdelar gör det nödvändigt att denna undersökningsform kompletteras med andra metoder. För att undvika feltolkning av enkätsvaren, behövs förklarande intervjuer och samtal med åtminstone en del av dem som besvarat enkäten.

Vilket värde kan då en enkätundersökning av attityder ha? Man kan säga att den skulle kunna ha ett värde som ett uttryck för hur en individ anger sina attityder när han/hon befinner sig i, vad som ofta kan vare, relativt kontemplativa omständigheter. När man besvarar en enkät drar man sig ur ett omedelbart verksamhetssammanhang och får fundera och generalisera över sina livserfarenheter. vad vi får genom vår attitydenkät blir därför troligen en blandning av generaliseringar och inlärd normativa föreställningar om hur saker och ting bör gå till. Sådan information är inte utan värde eftersom den kan tänkas överensstämma med vissa mer långsiktiga mönster hos dem som deltar i enkäten.

För att få en mer kortsiktigt och situationellt tillämpbar bild av attityder och deras inverkan på individen måste emellertid en attitydenkät kompletteras med direkta observationer av vad människor säger och gör i konkreta vardagssituationer.

Trots de svårigheter som finns kopplade till studiet av värderingar och attityder vill vi emellertid inte hävda att man bör ge upp denna typ av studium. Tvärtom tror vi att reflekterade undersökningar av värderingar och attityder är väsentliga för att kunna förstå och påverka vad som händer i kulturmöten, vare sig dessa sker i undervisning, sjukvård, socialvård eller närings- och arbetsliv.

Denna typ av studier är troligen en av förutsättningarna för att skapa samförstånd istället för missförstånd, samarbete istället för konflikt, glädje istället för ilska, välkomnande istället för utestängande.

Not

Delar av denna uppsats finns också tryckt i Allwood, Franker & Kós-Dienes (1987). För den som vill se exempel på hur enkäter kan kombineras med andra former för undersökning hänvisas också till Bergman, Hedencrona och Kós-Dienes (1988).

Litteraturhänvisningar

Allwood, J., Franker, G. & Kós-Dienes, D. (1987) En pilotstudie om Attityder i Tvärkulturell Kommunikation, FAAS-projektFap 2, Papers in Anthropological Linguistics PAL 16, Inst f lingvistik, Göteborgs universitet.

Bergman, L., Hedencrona, E., & Kós-Dienes, D. (1988). Samarbete, Förståelse och Attityder - fallstudier av tvärkulturell kommunikation på svenska arbetsplatser, FAAS-projektrapport 4, Papers in Anthropological Linguistics PAL 18, inst f lingvistik, Göteborgs universitet.

Katz & Scotland (1959) "A preliminary statement to a theory of attitude structure and change" in Koch, S. (ed): Psychology: A study of science Vol 3, New York, M C Grew Hill.